

141. Karácsond határa
(Heves megye) **Ő, Pa**

A Heves Megyei Múzeumi Szervezet, a Dobó István Vármúzeum 2010. augusztus 31. és 2011. április 30. között, kutatási terv keretében terepbejárásokat végzett a Mátra D-i részén. Cél a 2004–2007 közötti időszakban azonosított régészeti lelőhelyek műszeres bemérése, további elsősorban őskorbeli lelőhelyek feltérképezése a Mátrában, a tervátásra alkalmas lelőhelyek felmérése.

Az Ugrai-patak jobb partján, a mezőgazdaságilag megmunkált pleisztocén teraszon, 160–170 m tengerszintfeletti magasságon 9 gyűjtési pontunk volt. Az 1. gyűjtési ponton (*Karácsondi-homokbánya 1. lh., KÖH 77185*) egy homokbánya falából viszonylag nagy mennyiségű fosszilis csontot gyűjtöttünk. A fosszilis csontok több nagytestű növényevő állattól (valószínűleg mamuttól származó fosszilis csont is van köztük) származhatnak. A 2–5. gyűjtési pontokon (*2. lelőhely, KÖH 77187; 3. lelőhely, KÖH 77189; 4. lelőhely, KÖH 77191; 5. lelőhely, KÖH 77193*) kb. 20×20 m-en pattintott köveket regisztráltunk. A gyűjtési pontokon szórványosan és közepes intenzitással gyűjthetők az őskori és a felső paleolit jellegű pattintott kövek.

A 6. gyűjtési ponton másodlagos helyzetű pattintott köveket regisztráltunk (*Taródi-hegy 6. lh., KÖH 77195*). Valószínűleg a 8. gyűjtési ponthoz tartozhatnak. A 7. gyűjtési ponton közepes intenzitású (*Taródi-hegy 7. lh., KÖH 77197*), a 8. gyűjtési

142. Kazsok, Fehérházi út, Fehéregyház
(KÖH 53401)

(Somogy megye) **Kö**

2011. április 18-án Kazsoktól DK-re, a Hársasberki-patak K-i ágának K-i felén, az egykori Fehérházi-tanya helyétől kissé ÉK-re, a patakkal párhuzamos dombvonulat legmagasabb kiemelkedésén, kb. 40×40 m-es területen, ritkán látható nagy sűrűségben vörös színű téglatöredékeket és több kilós mészköveket figyeltem meg, a törmelék között egy vörös mészkövből készült keresztelömedence peremtöredékét is megtaláltam. A templomhely D-i részén több embercsont is feküdt. A falu helyét nem volt időm pontosan lehatárolni.

K. NÉMETH ANDRÁS

143. Kállósemjén, Máté-tag
(KÖH 51407)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) **U, R, B, A**

Az M3 autópálya Nyíregyháza – Vásárosnamény közötti szakaszának építéséhez kapcsolódóan a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat/Magyar Nemzeti Múzeum Nemzeti Örökségvédelmi Központ 2010–2011-ben, a nyíregyházi Józsa András Múzeum 2005-ös terepbejárásából ismert régészeti lelőhelyek (Máté-tag Kelet és Máté-tag Nyugat, M3-193 és 194 lh., KÖH 51407 és 51408) próba- és megelőző feltárását végezték.

Kállósemjén, Máté-tag. Szablyamellékletek az avar temetőből

ponton nagy leletkoncentrációjú felső-paleolit jellegű telepet regisztráltunk. A 8. gyűjtési ponton 200×100 m-en gyűjtöttük a pattintott köveket (*Taródi-hegy 8. lh., KÖH 77199*). A telep É-i részén őskori pattintott kőeszközöket, ettől 50 m-re őskori kerámiákat találtunk

Munkatársak: Kerékgyártó Gyula, Kecskeméti Attila, Kecskeméti Daniella, Fodor László (Dobó István Vármúzeum).

Konzulens: Dr. Mester Zsolt egyetemi adjunktus (ELTE Régészettudományi Intézet).

GUTAY MÓNIKA

te el. A terepbejárások során lokalizált két különálló lelőhely a kutatások nyomán egy nagy lelőhelynek bizonyult, így ezek Máté-tag néven a KÖH 51407 azonosító számon összevonásra kerültek. A KÉK–NyDNY-i irányban hosszan elnyúló lelőhely Kállósemjén település belterületétől ÉNy-ra helyezkedik el, Ny-i szélét vízenyős terület határolja. A lelőhely K-i részén a feltárások Berecz Barbara, a Ny-i részén Lukács József vezetésével zajlottak. Mindösszesen 29 280 m² felületet kutattunk, amelyen összesen 285 objektum került elő. A lelőhely középső részét egy kb. 15–20 éves nyárfaerdő fedte. Az erdő telepítése, majd a feltárást megelőző kivágása során a telepobjektumok nagy része és a sekélyebb sírok egy része is sérült.

A lelőhelyen újkőkori, késő rézkori (badeni kultúra), kora bronzkori és késő avar települések nyomait, egy avar temetőt, valamint egy magányos avar sírt találtunk.

A középső neolitikum idejére keltezhető 13 gödör a feltárt terület K-i szélén, elsősorban jelentkezett. Egyik betöltésében egy teljesen ép, festett karéjos peremű edényt találtunk.

A badeni kultúra 10 gödre szintén szórványosan jelentkezett, a feltárt terület középső részén. Itt már a humuszolás során is sok őskori kerámiatöredéket és pattintott kőeszközt gyűjtöttünk a felszínen. A jellegtelen, sekély gödrök mellett említésre érdemesek a több rétegben összetört edények töredékeit tartalmazó gödrök. Az egyetlen, erre a korszakra keltezhető ház közepén 2, szájával lefelé fordított urna került elő.

Lelőhelyünkön legkisebb számban a kora bronzkor képviseltette magát, összesen 4 gödröt tártunk fel ebből a korszakból. Mind a Ny-i, mind a K-i részen kerültek elő erre a korszakra keltezhető gödrök. A bronzkori jelenségek betöltése felső rétegében általában egy paticsból és kerámiatöredékekből álló omladék volt megfigyelhető.

A lelőhely K-i részén, meglehetősen szórta, egy késő avar településrészlet objektumai bontakoztak ki. Előkerült 10, kis mélyföldmélyítet, cölöpszerkezetes, kőemencés épület és 7 verem. Utóbbiak egy része az épületekhez kapcsolódott. A települést K-i irányból egy ÉK–DNy- irányban futó árok zárja le, amely azonban nagyon kevés leletanyagot tartalmazott, így keltezése is kérdéses. A lelőhely Ny-i szélén 21, kissé földbe mélyített, cölöpszerkezetes ház, 36 gödör, 4 árok-részlet, 1 kút, 2 szabadtéri tűzhely, és 1 kültéri kemence került elő. Az épületek nagy része leégett, egy esetben a beszakadt tetőt is meg lehetett fogni. Kiemelkedőnek tekinthetjük azt a házat, amelynek padlójáról egy ép őrlőök került elő. A telepanyag szegényes, fazéktöredékekből, csontszerszökökből áll, előzetes véleményünk szerint időben a temető kronológiájához kapcsolódhat. Kissé szokatlan megoldás az avar korban, hogy a temetőt közrefogja a telep.

A lelőhely középső részén avar temetőt tártunk fel. A körülárkolt temető 8, szabálytalan sírsorból épült fel, 150 sírfoltot sikerült megfogni, amelyek közül 130-ban találtunk csontvázat. Egy sír hamvasztásos volt. A többi esetben vagy jelképes sírról, vagy szórt hamvas sírról, vagy teljesen kirabolt sírról beszélhetünk. Rablás tényét 4 sír esetben sikerült megfigyelni. Kettős temetkezés 2 esetben került elő, sajnálatos módon az egyik a rabolt sírok közé tartozott. További egy esetben női temetkezés hastájékán egy csecsemő csontváza került elő. (Nem volt tisztázható, hogy a csecsemő megszületett-e már). Általánosnak nem nevezhető, de több esetben is előkerült Szentmihály lova a sírokból. Egyéb, az avaroknál szokásos temetkezési szokások közül a padkás sírkiképzés fordult elő egy esetben. Ugyanakkor általánosnak tekinthető a koporsó használata. A temető nagybik hányadát a jellegtelen avar sírok adják vaskéssel, vascsatl, állatcsontok által jelzett ételmelléklettel. Nagyobb tömeget képvisel a fülbevalók és a gyűrűk aránya. A temető korábbi, a közép avar kor végére datálható horizontját a préselt, szalagfonatos mintával díszített – több esetben aranyozott –, ezüst övgarnitúrák jelentik. A felső határt a klasszikus griffes-indás öntött övgarnitúrák sírok jelentik. Ezen felső határt képező, a 8. század közepéről származó temetkezések jellegzetes példá-

ja az a sír, amelyben az egyik kisszívűg egyik oldalán S-alakú indamotívum, míg másik oldalán, egymás alatt két, ellentétes irányba néző emberfej található. Két sírből került elő kengyelpár. Az egyik, hurkos fülű kengyellel eltemetett vitéz medencéje mellé helyezték a fatokos, csontmarkolatú, keresztvas nélküli szabályját. Egy másik sírban szintén a medence mellett került elő a kitűnő állapotban megmaradt szablya. (Az *illusztrációt lásd a 74. oldalon*) Említést érdemel továbbá egy különösen jó állapotban fennmaradt boglárpár is.

Közvetlenül a K-i településrészt kerítő árok mellett került elő egy ÉK–DNy-i tájolású, magányos avar sír. A halott mellé csupán egy vaskést helyeztek mellékletként. A lekerekített sarkú téglalap alakú sírgödör 4 sarkában Szentmihály lovára utaló cölöphelyeket találtunk.

A lelőhelyen ezzel a megye legkeletebbi avarnak tekinthető lelőhelye került elő. A temető értékét tovább növeli, hogy az teljesen feltártnak minősíthető.

A leletanyag az elsődleges feldolgozás után a Magyar Nemzeti Múzeumban kerül végleges elhelyezésre.

A feltárások munkatársai: Kiss Csaba régész, Magyar Csaba régészhallgató, Bernáth László, Cservenákné Kasza Edit, Kovács Zoltán, Reszler József Péter és Szász Csaba technikusok, Németh Andrea asszisztens; Szabóné Kovács Eleonóra projekt-koordinációs asszisztens.

BERECZ BARBARA – LUKÁCS JÓZSEF

144. Kállósemjén, Mogyorós-dűlő (KÖH 77339)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) R, B, I

Az M3 autópálya Nyíregyháza – Vásárosnamény közötti szakaszának tervezése során több alkalommal – 1993, 2005, 2006 – is történt régészeti terepbejárás. Az ezek, és az adattári, irodalmi adatok alapján elkészült régészeti hatástanulmány a 46 km hosszú nyomvonal mintegy 10 km-nyi szakaszán nem tudott semmiféle értékelhető információval szolgálni. Ezen fedett területek kutatására a nyomvonalon belül, a 235–279. km-szelvény között, a beruházó megbízásából 328 szondát nyitottak a KÖSZ/MNM NÖK munkatársai. A munkálatok többszöri megszakítással 2010. szeptember 15. és 2011. október 11. között zajlottak. A kijelölt szondák nagy része humusszal alig fedett sárga – sárgásbarna homokrétégben lett kialakítva. Geomorfológiai jellemzője az olykor igen magas homokhátakkal szabdaltnak, amelyet csak erdőművelésre, gyümölcssteleptetésre lehet felhasználni. Néhány helyen sötétbarna humuszt, illetve elvéve agyagos öntéstalaj volt a meghatározó. Ezeket lápos területeken, réteken, illetve azok szélein figyeltük meg. A szondázások során két új régészeti lelőhely került napvilágra, Kállósemjén és Magy határán.

A Mogyorós-dűlőben lokalizált új régészeti lelőhelyen, a 240+000–240+300 km-szelvényben meghúzott szondákban, 10543 m² területen figyeltük meg egy késő bronzkori telep objektumait. A megelőző feltárást a jogszabályi változások folytán már az illetékes múzeum végezte el.

Munkatársak: Kiss Csaba, Cséki Andrea régészek, Szász Csaba, Farkas Gábor, Sike Barnabás technikusok.

LUKÁCS JÓZSEF